

Etterutdanning og regodkjenning av trafikkførere i Norge

En undersøkelse av utdanningsnivå og kompetansebehov blant trafikkførere og faglige ledere

TØI rapport 2129/2025 • Forfattere: Jenny Blom, Tor-Olav Nævestad, Ingeborg Storesund Hesjevoll, Hedda Strømstad, Lars Even Egner, Siri Hegna Berge • Oslo 2025 • 113 sider

Bakgrunn

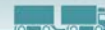
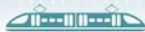
Norge har Europas mest omfattende universitetsutdanning for trafikkførere og faglige ledere, men tidligere forskning viser likevel store variasjoner i kompetansenivå. Dette skyldes blant annet ulike utdanningstidspunkt, endrede krav over tid og ulik grad av egeninitiert kompetanseutvikling. For å sikre en mer ensartet kompetanseplattform ble krav om etterutdanning og regodkjenning innført 1. januar 2025.

Målene med studien

1. Kartlegge utdanningsnivået i bransjen
2. Undersøke faglig leders rolle og arbeidspraksis
3. Undersøke faglig utvikling
4. Måle selvrapportert kompetanse på fem områder
5. Undersøke endringsvilje knyttet til etterutdanningen

Status for utdanningsnivå

Tre datakilder brukes for å undersøke utdanningsnivå: spørreundersøkelse (n=324), registerdata fra microdata.no og Statens vegvesen sitt TSK-register. Variantene i datadekning gir ulike detaljeringsnivå, men et relativt konsistent hovedbilde. Den toårige universitetsutdannelsen er vanligst. Omtrent halvparten i surveyen har denne utdanningen. Rundt en fjerdedel har den eldre ettårige utdanningen, særlig lærere med lang erfaring og ved små skoler. En mindre andel har bachelor eller master. Microdata.no viser lavere andeler med trafikkfaglig utdanning, særlig på grunn av manglende registrering av utenlandsutdanninger og at enkeltpersonforetak uten ansatte faller utenfor. Surveyen viser at ca. 90 % har videreutdanning. De mest vanlige klassespesifikke videreutdanningene er A/A1/A2, AM146, tunge klasser, traktor (T) og snøscooter (S).

Faglig ledelse og faglig utvikling

Faglige ledere har det overordnede kvalitetssikrings- og myndighetsansvaret, men de fleste underviser også selv. Rollen utøves svært ulikt, påvirket av skolestørrelse, økonomi og lederforståelse. Faglige ledere rapporterer høyere forekomst av faglig leder-aktiviteter enn det trafikklærerne opplever. Begge grupper deltar i faglige utviklingsaktiviteter, men ledere rapporterer jevnt over mer. Tid og økonomi trekkes frem som de største hindrene.

Opplevd faglig kompetanse

Trafikklærere rapporterer generelt høy kompetanse, men lavere trygghet på egen kompetanse innen førerstøttesystemer, teknologi og digitale virkemidler. De som har videreutdanning, vurderer kompetansen sin høyere enn de uten. Forskjellene er størst innen vegsystemer, lastsikring og teknologirelatert kunnskap.

Mestringstroen er også høy, men digitale områder peker seg ut som forbedringspunkt. Rundt 60 % mener de har tilstrekkelig opplæring i bruk av digitale virkemidler; det er lavere enn andre kompetanseområder.

Faktorer som påvirker opplevd kompetanse

Multivariate analyser viser at tre forhold særlig er relatert til høyere opplevd kompetanse:

- Å ha videreutdanning
- Tilfredshet med tiden satt av til faglig utvikling
- Høy grad av egeninitiert faglig utvikling

For faglige ledere er egen faglig utvikling den viktigste faktoren. Et hovedfunn er at faglig utvikling på ulike nivåer; dvs. egeninitiert eller initiert av arbeidsplassen, sterkt påvirker opplevd kompetanse. Det støtter behovet for standardisering og etterutdanning.

Læreplan: intensjon vs. praksis

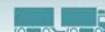
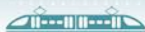
Det finnes et gap mellom læreplanens ideologiske mål og den opplæringen som faktisk gjennomføres. Årsaker er blant annet:

- Tids- og ressursmangel
- Ulike tolkninger av læreplanbegreper
- Økonomisk press og konkurranse
- Elevens fokus på å bestå prøven

Dette fører til variasjon i gjennomført opplæring og ulikt læringsutbytte på tvers av skoler.

Teknologi som utfordringsområde

Både survey og intervjuer viser at teknologirelaterte tema (førerstøttesystemer, digitale verktøy) oppleves som svakere enn andre temaer og som mer krevende. Dette samsvarer med tidligere studier og peker på et tydelig satsingsområde for etterutdanningen.

Språk og individtilpasning

Individtilpasset og refleksjonsbasert opplæring krever gode språklige ferdigheter. Mangelfulle språkferdigheter hemmer læring og refleksjon. Lærerne uttrykker behov for kompetanse om språk- og kulturutfordringer i opplæringen.

Positiv holdning til etterutdanning

De fleste er positive til etterutdanningen og viser høy endringsvilje. Flertallet er fast bestemt på å gjennomføre og motivert for endring. Intervjuinformanter etterlyser likevel praktiske løsninger, økonomisk realisme og målrettet innhold som gir reell merverdi.

Anbefalinger

1. **Støtt intensjonen bak etterutdanningen** og standardiser kompetansenivået.
2. **Prioriter teknologi og digitale virkemidler**, hvor variasjonen er størst.
3. **Styrk læreplanforståelsen** og koblingen mellom idealer og praksis.
4. **Sats på faglige ledere og profesjonsfelleskap** for å fremme kollektiv faglig utvikling.
5. **Utjevn strukturelle forskjeller** (ressurser, skolestørrelse, kjønn).
6. **Styrk egeninitiert faglig utvikling**, som har sterk sammenheng med kompetanse.
7. **Gjennomfør ettermålinger** for å følge utvikling over tid.
8. **Evaluer deltakernes erfaringer** med etterutdanningen, særlig relevans og merverdi innen teknologi- og systemrelaterte tema.